

HRVATSKI PLANINAR

Viestnik „Hrvatskoga planinarskoga društva“ u Zagrebu.

U E g i p t u !

Putopisna crta od dr. Frana S. Gundruma-Oriovčanina.

Putnik je sa Aleksandrijom brzo gotov. U tom, po Aleksandru Velikom, kralju makedonskom god. 332. prije Krista utemeljenom gradu, koji je u svoje doba slovio kao ognjište znanosti, koji je imao knjižnicu, najveću knjižnicu starog doba do 70.000 komada, znamenitu školu, danas je od starina malo, veo ma malo ostalo.

Pomjejev stup pa grobnice, što nedaleko od njega leže i novo odkrivene katakombe, mame putnika. Ali s time pa sa muzejem će brzo svršiti, za jedan ili podrug i dan, pa se onda svatko žuri dalje u Kairo, a komu može biti, još i dalje. Ugodno je putniku, što se mora riješiti, pa ga do Kaira brzi vlak gvozdenice prebaci za 3. i po sata. Njome doduše nije ugodno u Egiptu putovati; bolje je još u donjem, nego u gornjem. Silan pjesak, što na razne otvore kola proniče, doduše veoma uznemiruje putnika, ali za to nalazi veselja i otplate u onom, što vidi, jer čim se putnik izveze, obično vlakom u 9 sati u jutro iz Aleksandrije, otvara mu se onaj kraj, onaj plodorodni rekbi vječno zeleni bujni kraj, što preko godine ne doneše jedanput plod ili dvaputa, nego što plodi i rodi po tri puta. Takvog kraja nigdje na svijetu ne ima. Oko gotovo pregledati ne može onu raznoliku zelen, s kojom su bojadisane rasline. I kukuruza i žito i pamuk i sladorna trska, razno povrće i koješta drugog posadjeno je na tisuće i tisuće hektara tla, što je isprepleteno u obliku velike i velike mreže sa širim i užim kanalima i nasipima. U kanalima teče iz svetog Nila ona muljna voda, s kojom ju otac Nil natapa i hrani; rastvorine njegovog mulja su takve, da dižu plodovitost egipatskog tla i da ga stavljam u prvi red. Ali osim kanala vidjeti je i »sakije«, jednostavni stroj na koleso, kojeg okreće kakvo živinče, bivoli, mngarci, deve, što su isto tako upreženi, kao i prije tisuće godina. Pomoću tog stroja grabi se iz zemlje, iz zdenca sa posudama nilska voda. Taj stroj, na kojem se od dobe faraona do danas jamačno ništa promijenilo nije, sličan je onomu, što ga vrsni »gradinari« Bugari kod nas rabe za natapanje svojih vrtova. A na sakiji sjedi fellah — za 20 filira na dan — i oštrim šiljkom ubada upreženo marvinče, da brže povuče. Sakija škripi, da sve zuka stoji, te ne smeta

jadnog fellaha, koji će u svojoj tuzi i žalosti još zapjevati, tužno, žalosno, da ti srce plače... A na poljima i na nasipima sve je živo. Fellari — egipatski poljodjelci, marljivo rade, a deve i magarci oživljuju sa svojim goničima pješčane nasipe, noseći u sela i gradove tovare živeža i hrane.

Sve se to vidi iz kola gvozdanice, pa mala sela, što sastoje iz niskih, obično četverouglastih, velikim sanducima sličnih kućarica bez prozora, koje su gradjene iz opeka od nilskog mulja ili su sastavljene iz pletera, sladorne trstike i kukuruzovine, pa sa muljem omazane. Egipćanu služi kuća, — ako se to zdanje smije tako nazvati — samo za noćivanje, po danu je uvijek vani i u poslu. Tek, kad je više takvih potleušica na rpi, vidjeti je među njima i povеću zgradu, džamiju sa svojom vitkom, slikovitom munarom.

Na stanicama gvozdanice nudjaju fellaskinje — koje si lice običao zastiru crnom koprenom ili krpom, koja je na nosnom hrptu pričvršćena o medni kotur tako, da se samo oči vide — vodu, hleb, voće i koješta. I rado putnik od njih nešto kupi, pa se s njima pogadja, ma da ne razumije jezik, samo da što bolje promotri ona zanimiva lica zagasite boje, pa velike crne, duboke, strašno-duboke oči, što onako milo pa sažalno i kao moleći gledaju u putnika. Velim »moleći«. Dá, siromašan je to svijet i u tom siromaštvu živi, odkad se je začeo. Za ništa ne zna, ni za kakvo veselje, nego samo za rad, za teški rad oko polja, a onaj, koji s njime gospodari, živi u slasti i lasti... E da, tko jači, taj kvači!

Kod stanice Kaljub upozoriše me na piramide. Suputnici na meni upoznađoše, da prvi put putujem po Egiptu. Ah kakvo se čuvstvo u onom trenu rodilo u mojoj duši!

Tamo daleko u prozirnom i čistom plavetilu nebišta video sam siluete onih ogromnih naslaga kamenja, koje je stotine i stotine hiljada ljudskih ruku tečajem mnogih godina stavilo u onaj oblik, kako nam se sada prikazuju! Što sam toli žudio vidjeti, video sam u istinu, ne na slici i sve sam se više približavao tim svjedocima drevne kulture naroda, koji je prije više tisuća godina stvarao takva djela, dok je čovjek ovđe... što?, dok možda još nije znao, ni što je!...

Tri su, što se dižu, što su nikle valjda samo iz slavohlepja trojice faraona, a jamačno su orošene morem suza onih jadnika, koji moradoše ondje teško kamenje slagati i obliku priudešavati! Koliko se uzdaha lomilo iz onih mukotrpnih srdaca! Koliko je kletva niklo u duši bijedne raje, što je užasnoj pripeci sunca izvržena radila pod moraš? I sve, što motrioc tako razmišlja, ipak mu se piramide čine veličanstvenim gradjevinama, koje u svijetu premca ne imaju, pred koje treba stati pa gledati!

Vlak juri. Gotovo iste slike, u cijelosti jednostavne, a ipak zanimive redaju se pred očima putnika dok se ne dospije oko podne do Kaira, tog zanimivog grada kalifa sa svojih gotovo bezbrojnih džamija i vitkih munara.

Na kolodvoru je ista vreva, kao na kolodvorima svih većik i velikih gradova. Služnici se dolaze nudjati, samo nijesu kod nas tako žestoki, krv im je nekako mirnija, ali tamo buče, deru se, jedan bi rado drugoga da nadviče, ne

bi li time dobio mušteriju i zaslužio koji piaster. A izgledaju, da Bog sačuvaj! I poderani su i zamazani; jedan ima plavo, drugi crno, treći odijelo, čija se boja ni opredijeliti ne može. Rekoh odijelo. Dá, u širem smislu, ali u užem je to dugačka košulja, širokih rukava, što onomu, kod kojega nije otrcana i poderana, skoro do gležanja seže. Obično su bosi, a na glavi imadu ili tarbuš — fes ili kakvu god šaroliku kapicu. A ipak su vijerni i pošteni! . . .

Sam Kairo pruža strancu silnih raznolikosti. Stari je to grad, koji je nikao, kada je nedalekom Memfisu odzvonjelo bilo. Osobiti mu čar daje Nil, ona široka, veličanstvena rijeka, koja je iz pustinje napravila pravi raj. Putnik ne zna, kamo bi najprije. Sam neka nikamo ne ide, a osobito, ako ne zna jezike. Dobro je znati u prvom redu talijanski, pa franceski i engleski. To vrijedi za cijeli Egipt. Engleski razumije svaki dragoman, vodič, svaki sais, goneći magarca i devu, svaki konobar na Cookovim parobrodima, a konobari su urodjenici, svaki službenik na željeznici i Beduini kod piramida. S njemačkim se je jezikom gotovo nemoguće proturati Akoprem su dragomani dosta skupi po 4—6 (4 kr. 80 fil. do 7 kr. 20 fil.) i više šilinga, to ovisi na kakovu mušteriju se namjeri dragoman, — Nijemci bi rekli »Wurzen« — ali za to se može sve brzo i dobro razgledati. Dragomani se trude udovoljiti; skoro svaki ima knjigu u koju se putnik uz nekoliko preporučenih riječi potpiše. Kola su jeftina. Konji su obično brzi; električna gvozdanica je veoma razgranjena; veoma se mnogo rabe magarci. Goniči jih znadu lijepo ukrasiti i dlaku čudnovato izrezati.

Svaki stranac obično ponajprije posjeti piramide. Nešto ga uznemiruje, ne da mu da od puta odahne. A onaj, koji hoće u grad, ponajprije posjeti arapski dio. Taj je za pravo, egipatskog istočnog značaja. Tamo ima dugačka ulica, »Muski« zvana. U njoj je pravi kaleidoskop svega i svačesa Promet, kakvog sam samo u Napulju u ulici Toledo vidio i na velikom mostu u Carigradu, pače je veći i traje od rana jutra do kasna mraka. Čovjek uz čovjeka, a ne ima narodnosti svijeta, koja tamo nebi zastupana bila. I teretna kola, i konji i magarci, i elegantne kočije, pa vika, pa buka, pa guranje i lapanje i . . . da čovjek gotovo pamet izgubi. A smrad, prašina to se u tom obliku samo u Kairu nalazi. Iz te ulice se ide u bazare, što su u posve uskim, vlažnim, liepljivim, nečistim, smrdljivim, zadušljivim i mrkim ulicama smješteni. Tamo božica Hygiea nebi mogla naći svetišta; njoj se ondje nitko ne klanja, niti bi se klanjao. Svaka ulica ima posebnu vrst robe; u jednoj su kujundžije, u drugoj papučari, pa sedlari, tokari, kavandžije, knjižari. Posvuda se prolazniku nudja roba. Kuće su visoke, prozori sa drvenim, kadkada zaista umjetno izdjelanim rešetkama providjeni, pavlani uski. U nutra se ne vidi, ali za to napolje i jamačno gleda koja lijepa bula na prolaznike, možda mu se i čudi, kako mu se hoće po onom gadu cipele gaditi! Ali onaj kal i smrad, to je osebujnost arapskog dijela Kaira.

Onda je sveučilište, najstarije i najveće na svijetu. Tamo je znalo biti 10—15.000. slušatelja i ponajviše su bogoslovi iz svih krajeva, gdje se slavi prorok. Ne ima tamo klupa ni posebnih soba. U velikoj, velikoj dvorani, ima mnogo rpa. Šeh — profesor sjedi na zemlji, a djaci u polukrugu oko njega, njih po

10, 15 i više. Osim bogoslovja uči se tamo i pjesničvo, pravo i govorničvo, ta koran je zbirka svih tih znanosti, velika enciklopedija.

Na povratak dobro se malo odmoriti u velikom krasnom Ezbekije vrtu, što uz veliko jezero obiluje krasnim, rijetkim nasadima, kakovi se kod nas u opće ne vide. Pa onda se valja uputiti o najkrasnije bizantinsko-arapske gradjvine — do sultana Hasanove džamije. Nedaleko nje je karamegdan, gdje su se prije sakupljali hodočastnici, da udružno putuju u Meku, a stog megdana se put polagano uspinje k citadeli, gdje je sada engleska posada a kroz njene se kapije dodje do Mohamed Alijeve mošće u kojoj počivaju kosti tog velikog muža. Akoprem pojedinosti te mošće nisu osobito izradjene, to ona ipak čini veliki utisak sa svoje veličine, lijepi kubi i radi onih krasnih dvaju munara, što se onako vitki dižu k nebu. Na najvišoj točki sagradio je Mohamed Ali tu mošiju, da bude bliže k nebu. Odanle je čaroban pogled na Kairo i na cijelu okolicu.

Na podnožju brijege vidi se more kuća u kojima stanuje preko pô milijuna ljudi. Iz tog prostranog kupa gradjewina viri sila munara poput igala u vis, Ljudi, koji se vide po ulicama izgledaju sitni, maieni, kao da mravi vrve. Prama sjeveru od Kaira razprostrla se nepregledna ravnica, sva zelena, bujna, sočna; s lijeva se vijuga roditelj Egipta, njegove se vode cakle, kao da su pokrite kakovim ogledalom. Na njegovim ledjima plove ladje sa odmotanim bijelim jedrima noseći rasne proizvode iz Gornjeg Egipta u prijestolnicu. Parobrodi se žure i kao da ne mare mnogo za sitne ladje, što se još drže i što im prave konkureniju, ali Bog zna kako dugo? I one će valjda uskoro parnoj sili podleći. A dalje od Nila, eno opet znaka Kaira, trijuh piramide i ogromnog sfinksa, što na granici pustinje i plodovitog tla već nekoliko tisuć godina stoji poput čuvara i neprestano gleda sa svojim velikim ljupkost izrazujućim očima onamo, kuda zora pokazuje put suncu.

U zaledju mošije je Mokattam gorje, golo, toplo stijenje, s desna grobovi kalifa, a s lijeva pako grobovi mameluka. Nad nama sjajno toplo sunce, što na zemlju baca svoju svjetlost, probudjujući na život i divno bojadisuc božansku prirodu. Krasan je i muzej egipatskih starina. Ta zbirka je pravi unicum. U divnoj zgradji — tamo ne ima roba — nakrcano je gotovo sve, što se dosada u Egiptu našlo. Od sićušnih malih kipova pa sve do gorostasnih, što su rjesili ulaze u hramove; od malih ljesova u kojima je bilo mačih, pasjih i dječjih mumija, pa sve do onih divnih sarkofaga, u kojima su ležali kraljevi; to, pa razno posudje, boja, pokućstvo, žitarice, cvijeće, dragocjenosti, jednom rieći, svega tamo ima, što se odnosa na povijest Egipćana od najdavnijeg doba. Čovjek mora stati, pa gledati!

Još ima nekoliko džamija, što je vrijedno vidjeti, pa nekoliko izleta na pr. Heluan, kamo bolesnici, sušičavi, te oni, što od živčanih bolesti bubrega boluju, rpimice idu, zatim Matarije, gdje ima sykomora, na kojim je mjestu prije bila druga i pod kojom je navodno majka božja sa Isusom počivala, kada je bježala od Herodetove ruke, pa gojilište nojeva a malo dalje je nekoč slavni Heliopolis,

od kojega se vide tek neznatne ruševine i izvorno sačuvani obeliski. U tom gradu bijaše prije krasan hram podignut u slavu boga sunca. Sve to leži u pustinji. Mjesto negdašnjih neprijatnih potleušica, ima tamo mnoga villa sa malim vrtovima.

Vrijedno je pogledati si krasnu pregradu — branu — što zaustavlja vodu Nila, da se u shodno vrijeme upotrijebi za natapanje polja i njiva. Akoprem se nade, što su u tu branu, koja spaja jednu obalu Nila sa drugom — stavljeni mjesu posvema izpunile, ipak je prihod polja kud i kamo znatniji, nego što prije bijaše.

No najveću privlačivost proizvadaju na putnike piramide. Najbolje je sa kolima preko nilskog mosta, gdje vidi dio istočnog života, osobito kad se kod mosta mora čekati, dok prodju brodovi. To je naime most sa propustima. A sa lijeve obale vodi električna gvozdenica pokraj krasnog drvoreda, što je s obje strane širokog kolnog puta u Gize. Za tri četvrt sata se prispije u Gize, a onda ili te volja pješice ili na devi ili na magarcu do piramida. Put je kamenit, nije dugacak, a s obje strane obzidan, da ga pjesak pustinje nebi zameo. Tamo smo već u pustinji. Piramide su u pustinji. Tamo ne ima života. Mrtvo je, pjesak, uništaje sve, kamo dospije. Tko ne mora, ne ide daleko u pustinju, u to silno groblje, u smrt, gdje se čuje zavijanje gladnih hijena i lavež grabežljivih šakala, i gdje se vide osušeni košturi životinja i ljudi. U pustinji si sagradiše farauni u obliku piramida grobnice. I naši grobovi nijesu ništa drugo, nego produžene piramide. Tko je bio imućniji sagradio si je veću piramidu. Tako je kralj Cheops (3732—3700 prije Isusa) svima prednjačio, zatim Chesran, (3666—3633), napokon je treća velika piramida kralja Meukara (3632—3600). Pokraj ovih imade dosta manjih piramida, što su bile grobnice visokih, državnih i kraljevskih dostoanstvenika. A zašto su si farauni izabrali pustinju? Za to, jer tamo Nil nikada ne dopire. Suho je, vlage ne ima ni od kiša, jer tamo gotovo nikada kiša ne pada. U gornjem Egiptu možda jedan, dva li puta na godinu i to samo na čas, pa djeca bježe po ulicama i viču od straha, ne znajući šta je.

Komu se hoće neka se popne na piramidu. To bi bilo nešto za naše planinare! Ali ako i nije viša — samo se na Cheopsovou moguće uzpeti — nego 137 m, to bi se ipak naš i najbolji i najžilaviji planinar umorio. Sa sjeveroistočne strane se uzlazi, za ulaz su potrebna tri Beduina. Ovi su inače drzoviti i neprestano traže bakšiš. Dvojica vuku za ruke, a treći tura. Stepenice su visoke, manjih od metra ne ima; no to nijesu stepenice možda kakovih stuba, nego kamenje, iz kakvog sastoji piramida, ali pošto je ne stalo gornjega pokrova, ostade oblik stepenica, po kojima se uspinje. Ja sam uzlazeći nekoliko puta počivao, pa ipak mi je, kad sam došao gore, udaralo bilo 132 puta u času! Silan napor radi neobičnog kretanja. Noge samo da u gnjatovima ne otpadnu. Ali zato je lijepo, kad se dodje na vrhunac piramide, kojoj vršak manjka. Tko zna, kada ga je ne stalo. S njega se vidi neizmjerna libijska pustinja, to žućkasto smedje more pjesaka, kako graniči o bujnu zelen. Granica medju najbujnijim životom i najstrašnjom smrтi!

Na jednom četvornom centimetru plodnog tla ima više živih stanica, nego li na više tisuća četvornih kilometara pješčanoga mora! Prema jugu se vide piramide od Sakkara i Dašura, na istoku se uzdiže Mokattam gorje odakle je uzeto kamenje za piramide i ine gradjevine, pa Kairo, a sram sjevera se još bolje vidi nilska delta, nego li sa citadele.

Dosadni pratioci Beduini muče putnika i neprestano traže bakšiš; rado se nudjaju, da će urezati ime u tvrdi kamen. Čovjeku dosadi, ne može odoljeti pa popusti, i malo ih ima, koji će varki ući u trag. Oni ne urezivaju imena za pravo u kamen, nego na odebliju naslagu sadre. Kad je naime cijeli prostor — od možda 10 četvornih metara, izписан, onda ga Beduini polju sa sadrom. Mnogi od putnika misli, da će njegovo slavno ime čitati i poznja koljena! . . . Povratak odnosno silazak sa piramide je još teži — barem je meni tako bilo — nego uzlaz.

Sve, da mi se i desi zgoda, valjda se nebi više uzpinjao na piramidu, a još manje bi isao u njenu unutarnjost. Ne samo, da je u taj mračni hodnik veoma naporno ući — stuba ni državica ne ima, kamen je veoma gladak, a djelomično veoma strmo dolje i visoko gore. Uz to je unutri veoma toplo, gotovo nesnosno i smrdi po slijepim miševima. Napokon se velikim trudom dodje u oveći prostor — što u ostalom nije u središnjoj crti piramide! — bez uresa u kojem стојi prazni teški sarkofag . . . To je sve! Je li tamo bio sahranjen sagraditelj piramide oholi, slavohlepni Cheopo? Tko bi znao? Vjerojatno je, ali jih ima, koji će reći, da piramide nijesu grobovi. Čudnovato, da su okolo tako malog prostora — grobnice naime — kamo se toli teško dopire, onoliku količinu kamenja složili. Piramida je sada visoka 137^{+18} met., prema 146^{+52} m. od prije, svaka podnožna strana 227^{+5} , prema 233 od prije, a nagnute postranične plohe 173 prema 186^{+5} m. od prije. Kamenja ima 2.362.000 km. za 169.000 km. manje nego prije. U piramidu bi posvema lako mogao stati hram Sv. Petra u Rimu, a pojedini kamen nije manji od 1 km. Sagradjena je na površini od 54.000 km., a na njoj je po Herodetu tečajem 20 godina radilo po tri mjeseca na godinu do 100.000 ljudi, koji su za povrće, luk, češnjak i t. d. potrošili do 7 milijuna maraka! A gdje je željezo i koješta drugo?

A sve to za jednu grobnicu! . . .

Nedaleko je sfinks. Čudim se, što ima ljudi koji ga vrstaju u ženski spol. Muškom pripada, a glava pretstavlja valjda kralja Amenemheta III. Taj sfinks, što je izklesan iz pećine, sastoji iz glave čovječje i lavjeg tijela. Ono, što je uzmanjkalo od pećine, nadomjestilo se sa drugim kamenjem. Glava je već znatno oštećena, dio nosa manjka. Sfinks je jamačno najtajinstveniji svih spomenika i kipova starog Egipta i proizvadja na gledaoca osebujni utisak. Ma da je kip već dosta trpio i od nepogode vremena i tudje ruke, ipak je veličanstven, te odaje neku izvanrednu moć, jakost. One velike oči, što već tisuće i tisuće godina neprestano, nepomično zure u daleki istok, odakle se sunce, a s njime i život radja, kao da izražaju duboko mišljenje; usta, prava pravcata egipatska usta, kakva danas veoma često vidimo, se smiješe, a izražaj cijelog lijepog lica

je veoma prijatan, ljubak. Od tjemena glave pa do mjesta, gdje prednje noge lavjeg i jela počimaju, iznaša visina 20 m., uho je 1·37 m. nos, 1·70 m. dugačak, a usta 2·32, lice 4·15 m. široko.

Sfinks je pretstavlja Horusa na obzoru, radjuće se sunce; to bijaše Egipćanima dobro duh, kojega Grci prozvaše »Agathodemon«. Onamo je svijet iz daleka dolazio hodočastiti, pa i sada grne iz najdaljih krajeva, da se čudi mrtvom kamenu, što ipak u sebi života, sile i moći ima... Star je preko 3500 godina.

Nedaleko sfinksa jesu razvaline hrama, što bijaše posvećen bogu Sokeris-Osirisu. Čudit se moramo onim ogromnim komadima granita — iz Assuana je dovežen — iz čega neki dijelovi sastoje.

I tim izletom se posvema ispunji gotovo cijeli dan. Najbolje je uzeti si dobrog vodiča dragomana — koji će sve shodno odrediti, a ponajviše toga radi, da Beduini ne napastuju, jer kadkada znaju izvanredno dosadni biti.

Na druge se piramide ne možeš uzpeti, unutarnjost treće moguće je pregledati, ali tko je bio u Cheopsovoj piramidi, ne treba za drugima težiti, dosta mu je muke i napora s jednom....

Opet se istim putem treba vraćati. Koga je volja može štogod založiti u krasnom »Mena House«, velikom svratištu, pa poslije sa električnom željeznicom kući se vratiti, da iz mira i čistog zraka opet dospije onamo, gdje uzprkos večeri i noći sve buči, gdje nebrojene svjetiljke pretvaraju u nekim ulicama noć u dan. U samom gradu ne ima onog čistog, svježeg, nepatvorenog, oživljujućeg zraka; nekako je zadušljivo, prašno i za pravo smradno. Na ulicama osobito u prometnima nalazi se veoma mnogo životinjskih izmetina, što se nikada savjesno ne izveze. Kiša rijetko pada, da bi ona bila čisticom, nego izmetine se nago-milaju, polijevanjem ulica nekako se prljube uz kaldrum ili zemlju, pa otvrđnu i to stvara smrad, a kada ima vjetra, dižu se sitne čestice u zrak i takodjer napastuju putnika.

U glavnim ulicama je i u veče silan promet; bezbroj Arapa svakako obučenih, bučno nudja prolazniku prijedjelnice — tako zovemo t. z. razglednice (Ansichtskarte), kojekakovih sitnarija, a najzanimiviji su oni, koji trguju sa ružama. Posvema crni, no simpatični mladić u plavoj ili bijeloj halji, širokih rukava, bos, na glavi kakovom šarolikom kapicom, bijelim fesom ili malim turbanom, pa s svojim crnim rukama, drži po snopici bijelih ili ružičastih ruža! K tomu električna rasvjeta, pa one crne, sjajne oči prodavačeve, što mole, da od njega prolaznik kupi cvijet! To je slika kud i kamo osebuinija, ako i ne privlačivija, nego kada u našim velikim gradovima, gledamo djevojke, koje prodavaju cvijeće....

Većegsi može putnik prikratiti šetanjem po arapskom dijelu grada, no tamot će samo jedanput zaći... a da pravo znade, kako je tamo, ne bi nijedan pu pošao. Gad, gnus... — ne možda samo u samoj ulici ili na putu... nego — gad i gnus sve i svikuda.

Čim zaviriš onamo, vraćaš se... strašno je, grozno je!...

Ima i kazalište. Obično dolazi kakovo društvo, a često i po dva društva, no predstave se davaju samo zimi. Kazalište je maleno od drva. Osim Varieté-a, kamo dolaze »umjetnici« i »umjetnice«, čija je zvijezda u Evropi već potamnila, pa dva tri zabavišta gdje plešu »gavazi« i arapske plesačice, ne zna putnik, što bi u večer radio, ako nije prijatelj novina i knjige, kakvih u boljim svratištima na pretek ima, ili ako ne voli rano leći, da se odmori, da bude sutradan svježiji.

Svratišta su u cijelom Egiptu u opće veoma shodno uredjena, a gotovd-sva stoje pod upravom Nijemaca. Vidi se, da su oni u tom majstori, jer inače bi Englezi i u tom pogledu vodili glavnu riječ. Barem se veli, da se u Egiptu ono zbiva, što Englezi hoće i kao da nije doba daleko, kada će oni postati faktičnim gospodarima. Njihova se ruka po svuda vidi, u svim granama znanosti i umijeća, a najviše pozornosti posvećuju izcrpljivanju nilske vode, kako bi se njome što bolje natapalo tlo, da bude, što veće privrede. Odkad je njihov upliv u Egiptu mjerodavan, napreduje Egipat.

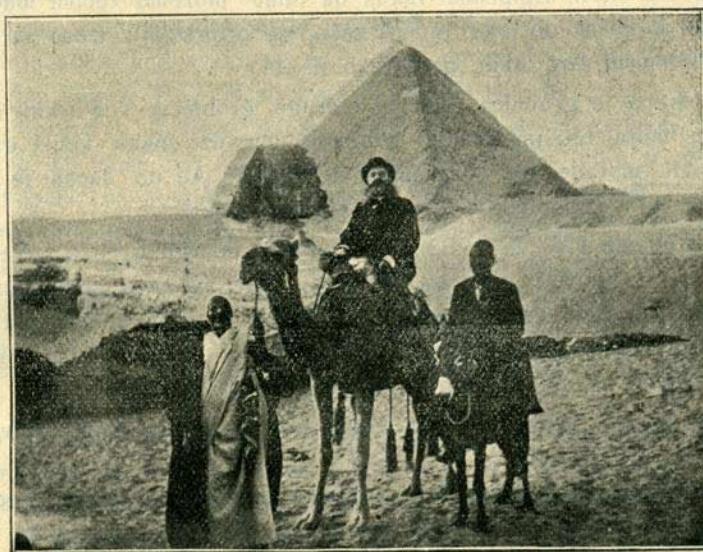
Oni su u Egiptu prva moć, druga je »kedive« a treća Cook. Tako barem svi vele.

Zanimiv je izlet u Stari Kairo i na otok Roda, gdje se vidi stari vodomjer i pokazuje mjesto, gdje je kraljeva kćerka našla na Nilu ploveću košaricu sa malim djetetom, što je tečajem vremena postao Izraeličanima toli važan muž. Tamo ima i stara, stara crkva sa kriptom, u kojoj je navodno Majka božja sa Isusom više dana boravila.

Nitko ne smije propustiti, a da se od Bulaka ne prevezе na lijevu obalu Nila, pa da ne posjeti Gezireh-Hotel sa veličanstvenim vrtom. Ogromna zgrada, koju je galantni Izmail paša dao u kratkom roku sagraditi prije, nego će se svečano proslaviti otvorenje suečkog kanala, pretvorena je sada u svratište sa preko tri stotine soba. Još se vide prostori, gdje su lijepa francezka carica Evgenija, pa i naš dični vladar i drugi otmjeni gostovi stanovali. Zimi je to svratište puno puncato, svijet dolazi pa stanuje ondje po više tjedana; bježi od zime, što u Europi vlada, pa se sunča na topлом suncu.

Iz Kaira je zgodno otići u Memphis pa Sakkaru. Najbolje je vlakom u jutro do sela Beduašena. Tamo čekaju goniči sa magarcima. Za možda po sata dospije se u veliku šumu paoma. Tamo ima dva gorostasna kipa, što pretstavljaju Ramsesa II. To je bio faraon, koji je osobito rado zidao i gradio. Kipovi leže na zemlji; divne su proporcije i umiljata izražaja lica. Stojali su u svoje vrijeme pred velikim hramom u Memphisu. Malo dalje od tih kipova vide se razvaline, odnosno dio razvalina negda slavnog i velikog Memphisa, što je imao tako dugačke ulice, da je jahač trebao preko pô dana, da samo jednom ulicom prodje. Drevni taj grad bijaše ognjištem znanja i trgovine. Luka mu glasovita, jer je iz mora po Nilu dolazilo trgovaca iz svih onda poznatih krajeva, a Feničani su imali tamo malu naseobinu. U Memphisu veoma su rado boravili faraoni, a tamo je bilo znamenito svetište posvećeno Bogu Apisu, kamo bi vjernici iz dalekih krajeva dolazili hodočastiti. Krasne su negdje morale biti staje, u kojima se širio sveti bik; možd

su krasnije i bogatije ukrašene bile, nego li stanovi visokih činovnika i do-
stojanstvenika, što su budno bdili nad životom svetog bika . . . I od tog svetišta
i krasnih palača ništa nije ostalo . . . Neki su kraljevi voljeli boraviti u Thebama,
odkada je Memphis počeo padati. Smrtni mu udarac zadade Aleksandro Velikim
sa ustrojenjem Aleksandrije, pa Fostat, grad koji se dizao naprječac piramidama
u Gize, odnosno ondje, gdje je danas prijestolnica Egipta, kamo su odnašali već
gotovo priuredjeno kamenje sa palače i hramove propadajućeg Memphisa. Od
slave ostalo je samo ime i ne će dugo vremena proći, pa će ponestati i onih
tužnih ostanaka, što nam se još sada prikazuju u obliku niskih mrkih stijena od
nilskoga mulja, koje su sačinjavale kuće. Amo tamo vidi se po koja sivkasto-
bijela čovječja kost, po koja šarolika krpica ili komadičak ovoja koje mumije.

Dr. Gundrum u Egiptu.

pa i po koji prst ruke i t. d. to su još dokazi, da je ondje jednoč nešto moralo biti.

Od tog mjesta jaši se po visokom nasipu oko po sata daleko kroz plodo-
rodni bajni kraj do pustinje. Malo se uspinje na brije, te se dodje do »stu-
baste piramide«, odakle se lijepo vidi na sve strane. Blizu te piramide je »Ma-
riettova kuća«, gdje je taj znameniti učenjak i ponajbolji egipolog do pet
godina boravio, baveći se izkapanjem i iztraživanjem egipatskih starina. I bio je
sretne ruke; mnogo toga je izkopao iz tisućljetnog pijeska pustare, a sve izko-
pine natkriljuje »Apisova« grobnica, što je tik te kuće. Stari su Egipćani i
svojim svetim bikovima gradili grobnice; munificirali su svete bikove, stavljali
je u skupocjene sarkofage, kitili je zlatom i srebrom i postavljala im krasne
spomenike. I tu znamenitu gronnicu našao je Mariette. Veliki je to hodnik sa
udubinama u stijenu, u kojima bijahu pohranjene mumije bikova. Ali njemu je

pošlo za rukom, da nadje i jedan još posvema netaknuti grob Apisov, kojeg su stari Egipčani zazidali, da mu zločinačka ruka ne bi nahudila. Tamo se sada još vidi krasni sarkofag, spomenik, pak i mumija otpremljeni su u znameniti muzej u Kairo. Kod tih grobnica bijahu i hramovi, a uz zidine hramova male čelije, u kojima su živjeli pobožni ljudi — monasi — što nijesu marili za vanjski svijet. Hranu bi dobivali kroz male prozoriće. Ovaj način života ima se jamačno smatrati kao početak kršćanskoga samostanskoga života.

Blizu je krasna grobница — mastaba — kraljevskog vrhovnog graditelja Ti-a iz dobe kralja Nefererkere i njegovog nasljednika, koju je takodjer Mariette obreo. Ova grobница je veoma zanimiva sa krasnih basrelijefa, s kojima su stijene ukrašene, a pretstavljaju razne odnošaje tog otmjenog činovnika, pa koješta iz života starih Egipčana tako, da tamo možemo veoma mnogo naučiti i viditi, kako su razni obrtnici radili, kako su pripravljali meso za jelo, živad hranili, hljeb mjesili, lov lovili, groždje brali itd.

Manje lijepa je grobница Meruka i druge grobnice. Nije izključeno, da na onom mjestu mora biti još mnogo grobnica, jer uz onako veliki grad, kakav bijaše Memphis morade biti i ogromna nekropola. Ali do danas je malo toga obreteno, jer je i skupocjeno i teško u pijesku kopati.

Ja sam odanle (16/12. 1902) kroz pustaru odjašio u Gize k velikim piramidama. No to je odviše naporan put i taj izlet zahtjeva cijeli dan. Upriličio sam put tako, što radi velikog umora ne mogoh posjetiti unutarnjost Cheopove piramide onog dana, kada sam se na nju popeo, a opet nijesam mogao da je iz nutra ne vibim, ma da nema gotovo nikakove vrijednosti.

Tko ne će tim putem u Kairo, kojim sam ja udario, može se vratiti kuda je došao,

U Kairu može još pregledati grobница mameluka i kalifa, medju kojima ima zanimivih zgrada pa i u obliku mošeja sa kubama i munarama, a napokon treba spomenuti Mojsijev izvor i t. z. okamenjenu šumu, kamo nije vredno otići onomu, koji nema obilnog vremena za putovanje.

Komu može biti, neka ne propusti, a da ne posjeti gornji Egipat. Onamo može i željeznicom, što nipošto ne preporučamo — ili parobrodom. Dva su društva, što prevažaju putnike u gornji Egipat, cilj je Assuan, do tisuću kilometara na jugu od Kaira i to: englesko-američko društvo sa dva velika krasna parobroda i poznata tvrdka Tho's Cook et Sona. Oba posjeduju dobro uredjene parobrode, na kojima putnik izvrsno živi. Uz putnu pristojbu plaća se odmah i cijela opskrba, pa svi putnici, zajedno jedu; ako ih ima više, onda i po dvojica spavaju u jednoj kabini.

Cook ima do dvadeset što većih, što manjih parobroda. Veći su udešeni samo za »turiste«, a manji takodjer za turiste, ali ujedno prevažaju i urodjenike, robu i poštu. Putovanje je tako udešeno, da brodovi pristaju na svim mjestima, gdje ima kakovih znamenitosti i stoje tako dugo, dok putnici sve točno ne pregleđaju. Prema tome se opredjeљuje i trajanje putovanja.

Ja sam se vozio sa t. z. »express« parobrodom Tho's Cook et Sona. što se zvaše Neffertatri sa 400 indiciranih konjskih sila, brzinom od 11 milja, te sam iz Kaira pošao dne 29/11. u 9 sati u jutro. Tomu sam se putu — a imao je trajati 19 dana — veoma veselio, baš kao malo dijete, jer će imati dosta vremena, da se divim božanskom Nilu, da proučim život na njemu, da dodjem u uži dodir sa prostim svijetom, jer se tom ladjom vozilo i mnogo urodjenika i napokon da proučim krasotu prirode i stare spomenike. Naš parobrod je bio udešen za 32 osobe u prvom razredu, no bilo nas je samo 14 i to osim mene, sami Englezi. Brzo smo se upoznali. mene su zavoljeli možda i samo na očigled, jer su si mislili, da bi jim za slučaj bolesti mogao biti od koristi. To su praktični ljudi.

Kabine su veoma ukusne, dosta prostrane, obskrba i posluga na brodu bezpikorna, no zato si Cook dade i ljudski platiti, — put stoji do 600 kruna. — Ovaj brod stane kod svake stanice, a ima jih od Kaira do Assanana 38, dok se poslovi ne obave, što obično traje 5—10 časaka. Spomenuti će, da putnici urodjenici borave u donjem dijelu parobroda, gdje je kuhinja, krmilar i činovništvo, a mi smo bili smiješteni u gornjem dijelu, gdje su uz kabine bile praktične kupelji, pa pokriven ali otvoren prostor za boravak i veoma ukusno blagovalište. Brodom upravlja, da kažem — zapovijeda t. z. menayer, koji vodi i brigu za jelo, no najglavniji faktor je strojar i ona dva ozbiljna mučaljiva Arapina, što krmilom upravljaju. Njihova opreznost ne poznaje granice — imadu ostro oko, dobру pamet, i znaju gdje prijeti pogibao od prodora, kakovih u Nilu dosta ima, a kojima se brod mora uklanjati za dobe, kada Nil počinje padati.

Oko putnika, koje nije vično onomu kraju, što ga ne poznaje, ne zna, kamo bi gledalo. Slika se reda za slikom; jedna je zanimivija od druge, pa sve što i njesu baš raznolične, a ono su, kako već rekoh, zanimive, pa ako se i po sto puta, dà po hiljadu puta opetuju, ipak to nije umorno. Nilska obala je živa. Posvuda ljudi, deva, bivola i magaraca. Jedni nose tovare raznog živeža kući, drugi oru, kopaju, treći pasu ovce, bivole, drugi opet sjede, pa gledaju, a ima jih veoma mnogo, što iz Nila u malim kablovima grabe vodu, da si natapaju polje. Taj stroj je sličan čigi ili gjerni. U južnim krajevima su radnici, koji vodu grabe, na po goli i nepokrite glave, pa jih ipak nije strah sunčanice.

Razmatrajući te slike pa sela sa malenim kućicama, možeće sa kubama i munarama, krasne paome sa lijepim krošnjama, prolazi vrijeme brzo i ugodno, čemu se još pridružuje neopisivi čar sunčane svjetlosti, što u raznim čarobnim bojama obispljuje, živu prirodu, mrtvi pjesak i goli kamen. Takove razsvjete valjda ne ima nigdje, a nebo je čisto, bistro, puno, puno krasne plaveti, dok ju zapadajuće krvavo sunce ne pokrije grimiznim velom. I to se polagano gubi, kao da se grimiz boji blijedog mjesecčevog svijetla, što sve jača preoblada, da ne budi mrkle noći. A mjesec prelazi svodištem; tamo gdje ga ponestaje, izbjiga tinjanjući bljesak bezbrojnih zvijezda, kao da se vesele, što se i one mogu svijetu pokazati. A Nil, on se sjaji, blišti, cakli, njegove vode hrle neuzdrživo

prema sjeveru, kao da žude, da se rastanu sa koritom svojim, pa da se izliju na tlo, što ima gladna nahraniti. Nije voda čista, muljna je, gotovo kalna, smedjo-žute boje i baš je to onaj život, što ga vodene čestice medju sobom drže, pa ga nose onamo, gdje će biti od potrebe.

Parobrod po noći ne putuje. Tek ako je s nepredvidjenih razloga zakasnio ako je noć veoma svjetla, onda će polagano i po noći putovati. No to putnika ne smeta. Čisti ga zrak gotovo opoji, a ugodni šum kolesa, koje para tjera, pa onaj laki šum valova, kako se o bokove broda lamaju, uspava putnika, pa sanja, kako će sutra dan veselo ustati, da se opet divi i suacu i svjetlu i svemu što još nigda video nije; sanja o svojim milim i dragim, koji ostadoše u domovini, pa su u brizi, kako je putniku... Jutrom dolaze felahkinje na vodu.obično su visoke, vitke, stasite, lijepih savršenih oblika, veoma lakinjih živih kretnja. Zaogrнуте u crni ili plavi burnus, neće sa svim sakriti lica; osim nježnih, sjajnih očiju, vidi se i krasni nos, pa biser zubi i goli vrat, a kada se sagne da ugnjuri vrč u vodu, vide se i grudi ili barem jedan im dio.

Na stanicama je uvijek sila svijeta, što nudi koješta na prodaju, a djeca viču bakšiš, bakšiš! gotovo da ogluhneš. Prva veća stanka je opredijeljena u Sintu (Assius). Tamo ima grobnica u pećini na ovisokom briještu, kamo se kroz grad može na magarcu ili kolima. Sa briješta je krasan vidik na sam grad, koji ima 42.000 stanovnika. Same grobnice ne odavaju osebujnosti, te se ni u kom pogledu ne mogu sravniti s onima kod Sakkare. Zanimivo je pod grobnicom veliko arapsko groblje. Okolica Sinta je veoma plodorodna, tamo rodi sve. Grad je živahan, silan promet; mnogo gada i smrada, zapuštena šugava djeca, kojima se oko očiju uglova kupe muhe. Neprijatan prizor! U Sintu mi se svidala bolnica. Nad Sintom ima velika pregrada — brana (barrage) preko Nila, o kojoj ću na drugom mjestu progovoriti.

(Svretak slijedi).

Od Ladešić-drage do Ribnika.

Piše Emil Laszowsky.

Izmedju mnogih izleta, što sam ih učinio mjeseca augusta g. 1899. tečajem mog dopusta u okolici ribničkoj, osobito me se dojmio onaj, što no ga u ugodnom družtvu rodjaka i prijatelja učinih od Ladešić-drage preko Kunića do Ribnika.

Prije, nego li poduzesmo ovaj izlet, uputismo se, da posjetimo prijatelja vlastelina u Ripnjaku, kamo prispešmo oko 1 sat poslije podne.

Ripnjački dvor sa ovelikim zemljишnim posjedom danas je svojina Teodora Hladkoga. Dvorac stoji u ubavoj kotlini, okružen nizkim bregovima oplazom kojih pružaju se žitorodne njive, pašnjaci i šume. Sve to nekako naliči, vilovitom našem Zagorju, koje je svakomu, koji ga je video osobito srcu prirasio, svojim

dražestnim i ubavim vidicima. Nedaleko dvorca ripnjačkoga vidimo bujni novi vinograd, štono ga je prije nekoliko godina zasadio g. Hladky. Oko dvorca poredane su liepe i solidne gospodarske sgrade pune svega, što odaje marljivoga čestitoga gospodara.

Imanje ripnjačko bijaše nekoč dio ogromne gospoštije Novog grada na Dobri. Kasnije ga držaše porodica Rušoci, od koje ga steče otac današnjega vlastnika.

Iz Ripnjaka krenusmo u jutro preko Dubrava, popričnim putem na krasnu Lujzinsku cestu, na koju izadjosmo kod Ladešić-drage. Tude skrenusmo kroz selo na cestu prema Kuniću. Ova je cesta prije bila uzka i u dosta lošem stanju, nu g. 1897. sva je popravljena i proširena tako, da njom mogu prolaziti i teretna kola. Odmah od Lujzinske ceste počme se cesta užpinjati što traje gotovo do Rosopajnka.

Čim se popnemo do iznad Ladešić-drage otvara nam se lievo izpod ceste duboki prosjek, kojim teče Kupa. Obala s ove strane Kupe veoma je strma kamenita. Takova je sve do Rozopajnka. Premda je to sam krš, mjestimice obrastao nizkim grmljem, to se ipak na toj strmini zadržavaju zecevi, kojih imade mnogo. Pripovedao mi je g. Artur Knivald, vlastelin u Gričima, ujedno vlastnik tog lovišta, da je na tim strminama iznad Kupe jednom u po sata potukao 9 zeceva. Nikada, kad bi došao u ovaj najudaljeniji dio svog lovišta, nije se vratio bez 3—4 zeca u torbi.

U južnom kraju ovog prosjeka zavija Kupa sa svog iztočnog smjera prema sjevero-zapadu. Na tom mjestu stoji mlin vlastelinstva Modrušpotoka, a izpod mlina izbjija iz pećine jako vrelo. Pogled na ovaj prosjek i mlin upravo je divan i romantičan. Tamo s druge strane Kupe obala se polako uzdiže, i pokrita je diljem sve do preko vrha briega gustom bukovom šumom. To je Marindol, koji je nekoč sačinjavao dio hrvatske Krajine, spadajuće pod slunjsku pukovniju, a kumpaniju švaračku. Teritorij Marindola počimlje iznad spomenutoga zavoja Kupe te se proteže do blizu Adlešića u Kranjskoj, a obseže 1674 kat. jutara. Slika tog teritorija naliči četvorini, te je utisnut u vojvodinu Kranjsku. Marindol pokrivaju većim dielom šume, ostalo su pašnjaci i oranice. U Marindolu su tri sela: Marindol sa parokijalnom crkvom i školom, Paunović-selo i Milić-selo. Žiteljstvo Marindola, brojeći nešto preko 400 duša u 77 kuće, koje takodjer i u Kranjskoj posjeduje 33 rali zemlje, vjere je pravoslavne te se bavi poljodjelstvom. Ono malo katolika Marindolaca spada pod župu Preloku u Kranjskoj. Siromašan je to narod, koji se brojom sve više smanjuje. Nekoč bili jahu Marindolci strahom svojih susjeda i na zlu glasu, nu danas su to mirni i pošteni ljudi.

O porietlu marindolskoga žiteljstva veoma nam je malo poznato. To su Uskoci, koji su pred Turčinom uzmakli, te se po svoj prilici u XVI. (1538?) vjeku naselišo u tom gorovitom kraju. Moguće je, da su oni došli zajedno s Prišćanima i Rozopanjčanima iz Omanje (Kako vele Rozopanjčani) ili iz Mužkovca

(Völaki de moskowiz, kako to spominje jedna izprava od 1558), te budući vjere pravoslavne naseliše se odieljeno od ovih preko Kupe u današnjem Marindolu.

Sve do razvojačenja Krajine stanovaše u Marindolu jedan častnik. Danas spada Marindol pod kotar karlovački, a obćinu Netretić.

Tamo jugozapadno iznad Marindola vidi se na briegu kranjsko mjesto Preloka sa crkvom. Ovo se mjesto osobito čarno prikazuje s Prilišća. Ono stoji iznad Kupe, a kad se magla spusti na Kupu, pričinja ti se crkva preločka kao u oblacima.

Krećući dalje cestom prema Rozopajniku, prolazimo malom hrastovom šumom Desno i lievo uz cestu vidimo mnoge uvale načićane golim pećinama. Sve to priliči kraškom priedjelu. S desna uzdižu se dosta visoki bregovi, obrastli šumom ili resom. To su ogranci visokoga briega Lipnika, koji se spuštaju prema Netretiću i Lujzinskoj cesti.

Prošavši izmedju sela gornjeg i dolnjeg Jalkovca, te lievo pokraj Planine i Lonjara, uzpne se cesta do velikoga sela Rozopanjka. U Rozopanjku skreće na lievo obćinski put kroz Pavičić-selo prema Gornjem Griču izpod kojega izlazi na liepu kotarsku cestu, koja vodi iz Netretića u Metliku.

Selo Rozopajnik broji preko 360 duša, te spada pod župu kunićku. I oko Rozopajnika su veoma kamenita zemljišta, ali uza sve to, ako ne ima suše i tuče, uspjevaju usjevi prilično dobro. Oplazom briega, koji se uzdiže prema lipučkim glavicama i lilo je do nedavna mnogo liepih vinograda, a naročito oko Pavičić-sela i oko Kunića. Danas žalivože nema ih više, a tek gdje gdje izmedju kukuruza uzdiže se po koji požutjeli čokot.

Izpod briega Orešnjaka (jugo-iztočno Rozopajniku) kopana je prije kojih 30 godina željezna ruda (gnjeda željezna rudača), koja je vožena u Gradac u Kranjskoj, gdje bijaše ljevaonica željeza baruna Fridaua. Još se i danas razpoznaju mesta na kojima je tude nadjena ruda.

Kako gore spomenuh, došli su Rozopanjčani i susjedni im Prilišćani, oko god. 1539. kao Uskoci (iz Mužkovca izpod Velebita ili Romanje), te su ih knez Nikola Zrinjski i Stjepan Frankopan Ozaljski, vlastnik grada Ribnika, tude naselili. God. 1544. izdaše knezovi Nikola Zrinjski i Stjepan Frankopan-Ozaljski Vlasima u Prilišću i Rozopajniku hrvatsku glagolski pisanu izpravu, kojom im budu odredjene dužnosti. Ovi su prema tomu imali na zapovijed svojih gospodara, Zrinjskih ili Frankopana, poći »na četu« (u vojsku) ili »na put«. Ako budu išli na plienjenje — četovanje — o strošku gospodarā, imadu im dati polovicu plena, ako pak idu o svom strošku, tada trećinu. Od podavanja imali su podavati samo desetinu janjaca a drugo ništa. Izvornu ovu izpravu čuvaju Prilišćani, dok Rozopanjčani imadu ovjerovljeni prepis.

Rozopanjčani bijahu sve do g. 1848. slobodnjaci grada Ribnika, podavahu desetinu janjaca i pčela, te su polazili na poziv u »tabor« te na stražu u ribnički grad.

Ovi katolički Vlasi, koje su Frankopan i Zrinski naselili na svojim zemljama sačinjavali su tri sela Rozopajnik, Gornje i Dolj. Prilišće (Prilezie) te Zvanovac (danasa?) U popisu Frankopanskih imanja od g. 1558. veli, da ovi Vlasi u tim

selima drže 20 selišta. U istom ovom popisu spominju se slijedeći Vlasi u Rozopanju: Grgur Šutilović, Ivan Sestrić i Ivan Bazarović.

Već god. 1868. spominje se u Rozopajniku kapelica sv. Antuna opata, zidana sa svodom iznad svetišta. Ta kapelica stoji i danas iznad Rozopajnika ili bolje recimo iznad Kunića. Bez sumnje je to kapelica XVI. veka. Toranj imade otvoren.

Prošavši selo Rozopajnik, uzpinje se još malo cesta, a tada skreće lievo hrastovom šumicom nizbrdice, i evo nas za čas u Kuniću.

Kunić je selo, koje broji do 390 duša, te je sjelo katoličke župe, koja stoji pod patronatom vjerozakonske zaklade. Pod ovu župu spadaju sela: Kunić, Longari, Baić, Bogovac, Hlapnik, Mrzljaki, Pavičić, Planina i Rozopajnik. Ciela župa broji oko 1560 duša. Župa kunićka utemeljena je g. 1799. a do tada spadala su sela njezina pod župu lipničku.

Župna crkva je posvećena sv. Katarini, te je prije nekoliko godina iz temelja pregradjena. Do crkve stoji nova škola. Kanonička vizita od g. 1668. spominje sv. Katarinu u Kuniću, te veli za nju, da je zidana i nad svetištem presvodjena. Imala je toranj zidani, ali bez zvona.

Kunić se spominje već u XVI. veku. Spomenuti popis Frankopanskih imanja od g. 1558. spominje sudčiju Kunić spadajuću pod Ribnik, pod koju spadahu i sela Modrušpotok, Artinci i Jalkovci. U Kuniću bilo je tada 6 naseljenih selišta i $\frac{1}{2}$ pustog selišta. Onih šest selišta držao je tada ribnički prefekt Ivan Barberić. God. 1562. darovao je Nikola Zrinjski ova selišta vlastniku susjednoga Podbrežja u Kranjskoj, glasovitomu vojskovodji Ivanu Lenkoviću barunu od Podbrežja (Freithurm). Na ovim selištima živjeli su tada kmetovi Benko Mrzljak, Jure i Stjepan Petek, Ivan Terzok, i Mato te Luka Knezinić. Uz to mu još darova desetinu od triju vinograda, koja su prije držali stari Juršula i Jure Frančić Jantolović iz Griblja u Kranjskoj.

Uzpnemo li se na brieg naproti župnom dvoru lievo do crkve, pruža nam se liepi pogled na gotovo cieli Marindol, kojega od Kunića dieli Kupa. Rieka Kupa odmah je izpod sela, a uz nju pružaju se s ove strane zelene livade. U ljetno doba tako je plitka, da je možeš pregaziti. Priedjel oko Kunića takodjer je kamenit. Najviša glavica cieleg Lipničkog briega jest brieg Golak iznad Baić-sela, koji se diže 482 m. iznad mora. S ovoga se pruža divan vidik prema jugu i zapadu.

S Lujzinske ceste do Kunića imade 6 kilometara. U Kuniću svratismo se pod gostoljubivi krov starog našeg znanca i prijatelja pokojnog već župnika Miška Boseka, († 1902.) koji nas je obilno pogostio. U ugodnom razgovoru i pjesmi domakne se u čas šest sati po podne, a tada nam je valjalo krenuti dalje, da nas noć ne zahvati na putu.

Oprostiv se sa vriednim domaćinom, podjosmo putem izpod župnog dvora uz Kupu preko sela Bogovci i Mrzljaki prema Ribniku. Taj je put veoma uzak te vodi upravu na obronku strmine iznat Kupe. Na mjestima je upravo pogibeljan jer nema ograle, a izpod njega zjeva duboki ponor, koji svršava u Kupi. Tako

stigosmo u selo Mrzljake. Ovdje se put razdvaja. Desno vodi dalje prema Ribniku a lievo zakreće dolje na Kupu gdje je prevoz, kojim se prelazi u Kranjsku, a poimence u Adlešić i Podbrežje. Lievo stoji na briegu liepo selo Adlešić sa velikom župnom crkvom, a desno tik na Kupi pruža se veliki stari grad Podbrežje sa svojim tmaстnim zidovima i bastajama. Prekrasan je pogled na podbrežki grad sa blizog sela Hlapnika, koje se razkrililo nad Kupom iznad Mrzljaka.

Grad Podbrežje bijaše u XVI. vieku svojina slavnoga generala Ivana Lenkovića, koji se je pisao pridjevkom od Podbrežja. Lenkovići potiču iz stare županije ličke. Osim Podbrežja držao je Lenković u Kranjskoj i grad Otočac kod Novoga Mjesta, a u Hrvatskoj malo imanje u Modrušpotoku (kod Ribnika). Ovo imanje zamieni Lenković sa Stjepanom Frankopanom-Ozaljskim (prije g. 1558.) za dva sela: Stankovce i Trbuhotce (nedaleko spomenutog Hlapnika do tada ribnički posjed) Ovo potvrđi kasnije g. 1562. i Nikola Zrinski, kao gospodar Ribnika. Ovi posjedi spadali su sve do 1848. pod gospoštiju podbrežku. Po smrti Ivanovoj (1569.) držao je Podbrežje sin mu Juraj poznati karlovački general i hrvatski junak, koji je umro 1601. Kasnije dodje Podbrežje u ruke porodice baruna Apfaltera, koji taj grad još i danas drže. Pradjedu današnjih baruna Apfaltera Ivanu Jurju, darovao je god. 1649. knez Petar Zrinski imanje Vrvišće nedaleko Hlapnika, neke zemlje u Gradinovcu i mlin na Kupi, sve u ribničkom kotaru.

(Svršetak slijedi.)

Društvena viest. Pristupi u društvo g. Stevan Vasin Popović, narodni zastupnik, Budapešta.

„Hrvatski Planinar“ izlazi svakoga drugoga mjeseca na štampanom tabaku. Društveni članovi, koji plaćaju na godinu 6 kr. članarine, dobivaju list »bezplatno«, nečlanovi za 4 kr., djaci za 2 krune 40 fil. Pojedini brojevi stoje 40 filira. — Predplata i novci za oglase neka se šalju blagajniku I. Exneru (Ilica 36).

Molimo, da nam podružnice izvole javiti, ako koji član izstupi, ode ili umre. Češće nam se najme vraćao »Planinar« od podružničara, a da nismo znali zašto, pa smo tek mnogim izpitivanjem privatno saznali, da je član premješten ili da je umro. Kao »ubogarima« žao nam je troška, truda i brige. A i reklamacije dobivamo tek po trećoj ruci, često uz tužaljku. Molimo stoga opetovno, da se reklamacije šalju direktno predsjedničtvu ili tajniku društva gornjo gradska gimnazija.

Sadržaj: U Egiptu! (Nastavak). — Od Ladešić-drage do Ribnika. — Društvena viest.

Odgovorni urednik: **Dragutin Hirc.** — Vlastnik i izdavatelj: „Hrv. planinarsko društvo.“
Tisak **Antuna Scholza.**